

ՅՈՐԵՆԻ ՀԱՏԻԿԻ ԸՆԶԻՒՂՈՒՄԸ

Ա.Ֆ.Ն. ամէն ասեմ մեզ,
եթէ ոչ հատն ցորենոյ
անկեալ յերկիր մեռանիցի,
ինքն միայն կայ, ապա եթէ
մեռանիցի բազում արդիւնա
տունէ», (Յովհ. 12:24):

Քրիստոս իր երեքամեայ առաքելութեան ընթացքին, ժողովուրդին կը խօսէր առականերով, որովհետեւ այս կեանքը օրինակն է Երկնային ճշմարտութեան, եւ այդ օրինակով ճշմարտութիւնը կ'երեւի: Ինչպէս հեթանոսաց Առաքեալը կ'ըսէ. — «Ջիւնքերեայք նորա ի սկզբանէ աշխարհի երեւելի արարածութեա իմացեալ տեսանին» (Հռովմ 1:20):

Յիսուս ցորենի հատիկի առակով ցանկացաւ ըսել, թէ արդէն մօտեցած է Մարդու Որդիին փառաւորութիւնը, այսինքն սկիզբէն կը կանխագուշակէր իր չարչարանքը, խաչելութիւնը, մահը, ապա Յաղթական Սուրբ Յարութիւնը:

Յիսուս Ինքը եղաւ այն արդար ցորենի ոսկեայ հատիկը, որ երկրին արգանդը երեք օրեր մնալէ ետք ծլեցաւ, բուսաւ, յարութիւն առաւ, յարութիւն տուաւ արար աշխարհին, որ այդ ծիլը չուրջ 2000 տարիներէ ի վեր կը ծլարձակի, կը պլտողաւորուի ու կը բեղմնաւորուի, եւ որ մենք այսօր այս սրբաբոյր կամարներուն ներքեւ որպէս այդ ոսկեայ հատիկի տունկի բողբոջներէն մին իբրեւ Հայ քրիստոնեաներ, Իր Սուրբ Անունը կը փառաւորենք: Պահեցողութեան այս չըրջանին, այլ բողբոջումներ (համայնքներ), նոյնպէս Տէրը կը փառաւորեն այլեւայլ կերպերով եւ երեսընթերցումով, բայց Հայերը ուրոյն են իրենց մերձեցմամբ առ Աստուած, կանոնադրութեամբ եւ ծէսերով:

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Սուրբ Հայրապետներու կանոնադրութեամբ, բուն բարեկենդանի տօնին յաջորդող կիրակիները, մինչեւ Զատիկ, իւրաքանչիւրը յատուկ անուն մը եւ իմաստ մը ունին: Քառասներեայ պահեցողութեան վեցերորդ շաբաթը (Կիրակին) կոչուած է «Գալստեան», որ հաւատացեալ հայ ժողովուրդին կողմէ զուգահեռ կոչուած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի շաբաթ: Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մեծ Ռահնիրան, հսկան գիտցաւ իր անձը զոհել, նուիրել Սուրբ գաղափարին, նմանելով Ամենաբարձրեալի Ս. Օրինակին, որպէս զի մենք այսօր գոյատեւենք, իբրեւ հայ քրիստոնեաներ:

Այսօր խորհրդածութեան նիւթ պիտի ընեմ, Հատիկի օրինակին ներքեւ պահուող գանձին կամ խորհուրդին առողջ ընձիւղումը, պահպանումը եւ պտղաւորումը, պահեցողութեան աչքերով:

Ընձիւղում եւ Պահպանում

Ցորենի հատիկի արտը այս աշխարհն է իր բոլոր տարածքով, իսկ հատիկը՝ մեր ողջ կեանքը այս աշխարհի մակերեսին: Մեր ողջ կեանքի ծնունդը, հատիկի բողբոջումն է անոր աճումը՝ մարդ արարածի չափահատութիւնն ու հմտութիւնն է: Իսկ անոր պտղաւորումը մարդ արարածի գործերն են՝ չար կամ բարի: Այդ գործերը հաւատարապէս կու գան մարդ արարածի սրտէն:

Հոգեւոր հասկացողութեամբ Մկրտութեան Ս. Ասագանով կը ծլինք հոգեւոր այգիին մէջ, նոր մարմին (տունկ) կը զգենունք, անդամ կ'ըլլանք Աստուծոյ մեծ

ընտանիքին՝ բայց ինչպես միշտ ամեն տունկի աման ընթացքին, ցեցը, որդը, չարը, կը խափանեն անոր ընձիւղումը, նոյնպէս բանասարկուն կ'արատաւորէ Հոգիի ընձիւղումը, պէսպիսի խոչընդոտներով ու արատաւորումներով կը սպաննէ հոգիի տունկը, որ բանի մը այլեւս չծառայելով կը դատապարտուի կրակին: Այդպապար Տէր Յիսուս Քրիստոս ինքն է, որ Հօրմէ կը խնդէ, «...Տէր, թող այս տարի ալ մնայ. ես իր շուրջի հողը կը կտնէս կը փորեմ եւ պարարտացուցիչ կը դնեմ: Այս ձեռով թերեւս պտուղ տայ. ապա թէ ոչ՝ գալ տարի կ'արէ զայն» (ՂՈՒԿ. 18:8-9) : Տէրը մեր իւրաքանչիւրին կը հովանաւորէ, եւ որքան խնամքով դատախարակենք, մշակենք մեր հոգին Աստուածաշունչի ուսմունքներով, այնքան հոգին կ'ազնուանայ, կը գեղեցկանայ, եւ բեղմնաւորուելով կը բաղձայ Անոր կամքը:

Հոգիին ազնուացման առաւելագոյնս չափով պահեցողութիւնը կը ստատէ՝ յուրի բաղձանքները սանձելու, եւ կամքը պրկելու. եւ որչափ հոգածու ըլլանք մեր հոգիներու ազնուացման այնքան բարձր նկարագրի տէր կը դառնանք, եւ առաւել չափով կը մերձենանք Աստուածաշին սանձանքներու: Բայց բանասարկուն իր բոլոր զօրութեամբ պիտի փորձէ ապականել իւրաքանչիւր բիւրեղեայ հատիկը, այսինքն հոգին չեղեցնելու՝ մոլորեցնելու արդար ուղիէն: Ինչպէս Աւետարանիչը կը յիշէ, հալածուած դեւը ըսաւ, «... Ելլեմ երթամ իմ տունս, ուրկէ ելայ ...: Ապա զայն պարսպ, մաքուր եւ յարաբարած գտնելով, կ'երթայ եւ կը բեղէ իրմէ սաւիտի շար այլ եօթը ոգիներ, որոնց հետ ներս մտնելով՝ կը բնակի նոն, որով այդ մարդուն վերջը իր նախկինէն սաւիտի գէշ կ'ըլլայ» (Մատթ. 12:44-45): Յաղթահարելու համար չարը, բանասարկուն, Յիսուս իր օրինակով սորվեցուց յաղթանակի ուղին՝ իր քառասորեայ պահեցողութեամբ, իր անձանձրոյթ աղօթքներով, ուր ներս երեք անգամ փորձելէ ետք ճարհատ թողուց ու գնաց:

Մոմապահութիւնը կամ պահեցողութիւնը յիշեցման ժամանակամիջոց մըն է գննելու, քննելու մեր ներաշխարհը: Ձեռով մը, հաշուեյարդար մըն է, դիտել անցեալը, եւ զայն ուղղել: Բայց յիշեալ մտաբերումը իրագործելու համար, երբեմն դժուարին հանգամանքներու ծանրութեան ներքեւ կ'ընկնուիք, ինչպէս աշխարհիկ մտատանջումներու շուրջ նոյնպէս, ուր կենսական կը զգանք այսպիսի հանգամանքներուն՝ կամքի ներգործութիւնը: Ուստի եթէ կամքը հալան է, Կամքը իր հալան կենսահիւթը կը ստանայ պահեցողութենէն: Արդ եթէ կամքի ներգործութիւնը անհրաժեշտ է մեր հոգեւոր կեանքի բարգաւաճման, պտղաւորման, նոյնպէս եւ մեր առօրեայ կեանքի եւ աշխատանքներու համար: Ան կը նպաստէ պայքարելու աշխարհիկ թէ հոգեւոր կեանքի դժուարութիւններու դէմ եւ յաղթահարելու յարուցուած խոչընդոտներուն: Այսինքն կը զգանք յարատեւ պահեցողութեան հրամայականը. յարատեւ, որովհետեւ մեր հոգեւոր կեանքը զօրացնելու համար պահանջը ունինք մշտական, շարունակական աղօթքի, մոմապահութեան, որովհետեւ հոգին ընդմիջտ անոնցմէ է, որ անունը կը ստանայ, կ'անի, եւ զօրութիւն կ'առնէ պայքարելու չարի սաղկանքներու դէմ:

Պտղաւորումն

Նոյն հետեւադրութեամբ պիտի նմանցնեմ հոգիի զօրութեան անումը եւ պտղաւորումը (հատիկի պտղաւորումը), ուսման, որդեծնութեան, դատախարակութեան կամ մեր իւրաքանչիւրի ապագայի ծրագիրներու իրագործմանը, թէ ինչպիսի յարատեւ, տքնալան երկարատեւ աշխատանքով եւ նախադրութեամբ է, որ կ'իրագործենք զանոնք. բայց մեր հայեացքը ուսուել բարձր, վեհ եւ անփոխարինելի կոչումի կամ իրագործումներու մասին է, որ կը գնուի միայն ծառայութեամբ եւ զոհողութեամբ:

Քրիստոս իր անձն զոհելով պողաւորեց իր հօտը, Գրիգոր Լուսաւորիչ իր անձը զոհելով 18 տարիներ խոր Վիրապին մէջ, լուսաւորեց մեզ, որոնք յարաբերաբար յիշեալ մտածումներու բաղդատմամբ, իրօք անփութարինեմի եւ անգին են:

Նետեւելով Տիրոջ Օրինակին, պիտի ըսեմ «Նմանիք Անոնց», բայց ինչպէս...

Նմանիլ՝ իւրաքանչիւրս հրաժարելով իր կարողութեանը չափով աշխարհիկ անձուկ հաճոյքներէ, որոնք հոգին կ'ապականեն պէսպիսի ձեւերով:

Նմանիլ՝ ապրելով Քրիստոնէականել կեանք մը:

Նմանիլ՝ կատարելով Անոր կամքը:

Նմանիլ՝ համբերութեամբ հանդուրժելով մէկս միւսին, Թէկուզ նուազագոյն զոհաբերութեամբ:

Նմանիլ՝ երբեմն զրկելով մեր անձերը աշխարհիկ բարիքներէ, օժանդակելով բարեկամին, հարեւանին, անկեալին, որբին, սգացողին:

Ինչպէս Աւետարանիչը կ'ըսէ... «Ով որ այս փոքրիկներէն մեկուն նոյնիսկ գաւաթ մը յուր տայ խմելու... վասան եղէք, որ իր վարձատրութիւնը պիտի չկորսնցնէ» (Մատթ. 10:42):

Եթէ գիտնականի մը գլուղը, մտաւորականի մը ստեղծագործութիւնը, շինականի մը յաւորութիւնը եւ արհեստաւորի մը յառաջացումը իրենց աշխարհիկ տունկի պողաւորումն ու բարգաւաճումն է, յիշեալ մտածումները եւ Քրիստոսով կեանքը, մեր հոգեւոր կեանքի հատիկներու աճումն՝ պողաւորումն՝ եւ բարգաւաճումն են, ի փառս Աստուծոյ, Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ եւ Հայ ազգին, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտեանից ամէն:

Աւետիս Աբեղայ Իփրաճեան

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԵՒ ՀԱՅ ԿՐԾՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՏՔԸ

Վարդանանց շարժումը սկսուեց 449 թուականից, երբ Հայերն սկսեցին կազմակերպել պայքարը պարսկական կայսրութեան ձեռնարկած Հայաջինջ քաղաքականութեան դէմ: Նրանք դիմեցին դիւանագիտական, ռազմական եւ զաղափարական ինքնապաշտպանողական բոլոր Հնարաւոր ձեւերին: Փոխօգնութեան դաշինքներ կնքեցին Աղուանների, Վրացիների եւ Կովկասի լեռնական ցեղերի հետ: Բիւզանդիան Հրաժարուեց օգնութեան ձեռք մեկնել յանուն Քրիստոսի եւ Հաւատացեալ Հայ ազգի մղուող պայքարին: Ռազմական առումով, Հայ բոլոր ազատատենչ նախարարները Համատեղ ոյժերով անցկացրին զինավարժութիւններ, մշակեցին ճակատամարտի ուշագրաւ նախագիծ, եւ պատրաստուեցին երկարամեայ Հայդուկային պատերազմի: Գաղափարական տեսակէտից՝ Հայերը մշակեցին ազատագրական պայքարի մի այնպիսի փիլիսոփայութիւն, որն իր ներկայութիւնը Հաստատեց ազգային պատմութեան բոլոր յետագայ փուլերում: Այդ փիլիսոփայութեան շատ երակէտային դրոյթներ անմիջականօրէն կապուած էին քրիստոնէական վարդապետութեան եւ կրօնագիտութեան Հարցերի մեկնաբանութիւնների հետ: Այդ մենք յատկապէս նկատում ենք Վարդանանց շարժման անդրանիկ զաղափարախօս՝ Եղիշէի «Վարդանի եւ Հայոց Պատերազմի Մասին» աշ-